

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—VOL. 723.

CHICAGO, ILL., 21. julija (July 21st), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

KDO BO REŠIL DELAVSTVO?

Stare stranke obljubujejo ljudstvu vse mogoče dobrote in pomoči. One imajo neštete "dobre ljudi," ki bodo storili čudeže za ljudstvo. Le socialisti nimajo takih dobrotnikov med sabo. Ako kandidira socialist za kakšno zastopstvo ali javen urad, ne zna obljubiti nič drugega, kakor da bo ravnal po načelih in programu svoje stranke.

Pri ljudeh, ki malo in kratko mislijo, je to slabo priporočilo. Kdor jim veliko obeta, se jim bolj kupi.

Ali če bi se taki ljudje malo potrudili in se vprašali, kako bo posameznik izpolnil svoje velike obljube, bi morali spoznati, da igrajo v loteriji, v kateri se ne more zadeti.

Temeljni nauk socializma je ta, da ne more biti delavsko ljudstvo rešeno do konca dni, če še ne reši samo. In odtod prihaja največja razlika med socialistično in vsemi drugimi strankami.

Demokrat, republikanec, prohibicionist, progresist, nacionalist, klerikalec prihaja in pravi:

"Jaz ljubim ljudstvo. Pomagal Vam bom. Storil Vam bom vsakovrstne dobrote. Rešil Vas bom."

Socialist pravi:

"Jaz sem posameznik kakor vsak izmed Vas. Jaz nimam več moči kakor človek. Jaz Vas ne morem rešiti. Lahko Vam povem, česar sem se naučil in kar sem spoznal. Rešiti se morate sami. Organizirati se morate, da boste močni. Spoznati morate, odkod prihaja Vaša beda, Vaše trpljenje, Vaše stradanje, negotovost Vašega položaja. Povem Vam, kaj je kapitalizem, kaj delo, kaj izkoriščanje in odkod prihaja. Ampak jaz nisem far, ki zahteva, da bi mu slepo verjeli. Prepričajte se sami. To ni nemogoče. Čitajte časopise; zanimajte se za to, kar se godi po svetu in kar se godi v Vaši delavnici, v Vaši okolici. Primerjajte svoje življenje z življenjem drugih delavcev. Primerjajte ga z življenjem kapitalistov. Vprašajte se, koliko je vredno Vaše delo in koliko kapitalistovo, pa koliko dobite Vi in koliko ostane njemu. Potem se pa še vprašajte, zakaj je tako in zakaj ne more biti v sedanjih družbi drugače."

Niti toliko kolikor je črna za nohtom, ne obljubuje socialist.

Ali če bi obljuboval, ne bi bil delavski prijatelj, kajti z obljubami bi jih slepil.

Rockefeller je bogat mož in velik gospod. Predsednik Zedinjenih držav je majhna reč v primeri z njim. Rockefeller je prepričan o svoji veličini. Ali če kdo misli, da bi mogel bogati, mogočni Rockefeller rešiti delavstvo, se zelo moti. S svojim denarjem bi pač temu in onemu lahko pomagal, da bi si kupil hi-

šo, farmo, novo obleko, avtomobil, klavir. Ampak delavstvo je več kakor sto, več kakor tisoč in več kakor milijon posameznikov. In rešitev je nekaj drugega kakor pomoč za par tednov ali bodisi za nekoliko let. Danes imam lahko farmo in drugo leto sem lahko berač.

Beda delavskega razreda ima globokejšo vzroke. In le če se odpravijo njeni vzroki, mine beda. Če imam v hiši psa, ki grize, bo malo pomagano, ako peljem ogrizene ljudi k zdravniku. Pes bo grizel druge. Torej moram odpraviti psa.

Vzrok delavske bede je kapitalistični sistem. Ako se star delavec, ki je pustil vse svoje moči v tovarnah, pa si ne obeta kapitalist več dosti dobička od njegovega dela, zgrudi na cesti in ga usmiljeni ljudje odpeljejo v bolnišnico, ni s tem rešeno delavstvo. Če bi bil bogat, bi dal takemu revežu lahko par dolarjev. Ali je stem rešen delavski razred? Drugi delavci bodo ostareli in kapitiltsi jih bodo, neporabne, izžete limone, metali na cesto. In kdo me more prisiliti, da mu dam kaj vbogajme? Če sem dobre volje, sežem v žep; če nočem, ga grdo pogledam, pa grem svojo pot. Dandanes, ko se vozijo premožni ljudje v avtomobilih, pa nimajo niti prilike, da bi videli take žalostne slučaje.

Z miloščino ni nič. Z blagimi sreči ni nič. V Ameriki je veliko "zlatih duš", usmiljenih družb, dobredelnih zavodov. Koliko se pozna vsa ta dobredelnost v sedanji brezposelnosti? Niso li velika mesta kljub temu prenapolnjena z ljudmi, ki bi najslabše delo smatrali za boljšo pomoč kakor vso dobredelnost?

In kapitalistični sistem jim ne zna preskrbeti čeprav morajo drugod delavci garati tako, da žre tlaka njihovo zdravje, čeprav bi bilo za vse milijone dosti dela, ako bi se zaposlenim delavcem dovolilo malo več počitka, čeprav imamo na milijone akrov neobdelanih zemljišč, čeprav bi bilo treba vsakovrstnega zboljšanja na železnicah, da bi bila voznja varnejša, čeprav bi bili koristni novi kanali, čeprav bi bilo treba regulirati reke, čeprav bi bilo z eno besedo dela in jela za vse.

Kapitalistični sistem ne zna, ne more spraviti reda v to anarhijo.

Torej je treba na mesto kapitalizma drug sistem, ki bo znal in mogel urediti vse te zadeve. Zemlja bi lahko redila še veliko več ljudi, nego jih živi. Torej je ureditev mogoča.

Socializem pove, kakšen je njegov sistem, pokazuje, da bi se s tem sistemom lahko uvedla pravičnost in kaže tudi pot do cilja.

Ali delo osvoboditve morejo izvršiti le tisti, ki so zaslužjeni. Noben posameznik nima te moči; vladajoči kapitalistični razred se pa ne bo lotil tega dela, ker je v sedanjih razmerah popolnoma zadovoljen.

Poštenost socializma je v tem, da ne zida zlatih gradov in oblakov in da ne obljubljuje ljudstvu ničesar, ampak mu pove resnico:

Če hočeš biti rešeno, se moraš samo rešiti. Noben izveličar ne pride iz nebes, da umre zate in vzame bedo od tebe. Noben velikan ni rojen, ki bi mogel s svojo pestjo zatreti kapitalizem in sneti breme s tvojih ran. Samo moraš raztrgati verige s katerimi si uklenjeno. Zato pa moraš biti močno, kajti tudi tvoj sovražnik je močan. Tvoja moč je v združitvi, v organizaciji, v znanju. Organiziraj se, uči se! Z naukom boš spoznalo svoje sovražnike, svoje razmere, svoje življenje in svojo moč. Spoznalo boš, da je v tvojih rokah delo, največja sila sveta, brez katere bi zmrznilo vse življenje na zemlji. Kadar boš to spoznalo, boš vedelo, da si v združitvi nepremagljivo. Kajti kadar imaš to moč, da lahko ustaviš vsa kolesa, se mora izpolniti tvoja volja. Dolarji ne delajo, če ne delajo delavske roke. Vsi cekini sveta ne zmesijo in ne spečejo enega hleba, ne zgrade ne ene bajte, ne preorjejo ne ene njive, ne spišejo in ne natisnejo ne ene knjižice, ne sešijejo ne ene srajce, ne spravijo niti funta premoega na dan.

Delo je močnejše od dolarja. Delo je delavska last. Organizirano delo je največja sila na svetu. Z organizacijo, z združitvijo se morajo delavci rešiti.

E. K.

Prebivalstvo Francije je od pričetka vojne nazadovalo za nekaj nad milijon duš. Sedanje njeno prebivalstvo je 36,100,000. Skupno prebivalstvo Francije in Alzacije-Lorene leta 1911 je bilo 37,475,523. Še nekaj takih vojen, pa bo ostala v Franciji le vlada, bankirji in pa stari ljudje. Francoska vladajoča kamarila se ni čisto nič spametovala, niti se ne bo. Francija preneha biti militaristična, kadar se bo spametovalo njeno ljudstvo.

Plače se ne znižujejo samo v Ameriki. Tudi evropske države hočejo iti nazaj v normalne razmere, kar v tem slučaju med drugim pomeni, da je treba delavstvu znižati plače. Skoro vsemu delavstvu na Švedskem so bile znižane plače. Švedska industrija je bila med vojno silno zaposljena. Ker je bila "nevtralna", je prodajala svoje izdelke Nemčiji in zaveznikom in v deželo se je naselila prosperiteta, kakor še nikdar poprej. Novi milijonarji so rastli kar čez noč, kakor v Ameriki. Z vojno se je vse to spremenilo. Milijonarji so sicer ostali milijonarji, ampak delavci so bili pognani v brezposelnost. Sedaj morajo iti v "normalne razmere", če hoče industrija vsaj delno obnoviti obrat. To je kapitalistična prosperiteta, kateri slede slabi časi, brezposelnost in pomanjkanje. Kadar bo delavstvo spoznalo socializem, bo lahko pomedlo s temi neprilikami, ki tepejo delavsko ljudstvo.

Woodrow Wilsonova denarna vrednost za Ameriko.

"Pearson's". — J. O.

Deset milijard manj kot nič.

Bolj in bolj je razvidno, da se mora soditi vlade po načinu urejevanja ljudskih zadev, to je, ekonomskega življenja družbe.

Merjeno po tem merilu — ostaja zelo malo dvoma, da izmed vseh držav, ki so bile zapletene v različni svetovni vojni, je bila vlada Zedinjenih držav pod Wilsonovo administracijo najslabša.

Ne odlikuje se samo radi zavrženja konstitucije in odprave osebne svobode, ampak tudi vsled grešitve napram človeštvu s kaznimi, ki se jih je dajalo za čisto navadna mnenja in te kazni so bile težje kot v katerikoli drugi civilizirani deželi v času zadnjih sto let.

Vsa razžaljenja napram Bogu in človeku so še umazana, takorekoč degradirana z blaznim razipanjem in razmetavanjem, z nevrjetno nezmožnostjo vlade pri upravljanju narodnega premoženja. Lord Kitchener je napravil rekord neumnosti v Angliji. On enostavno ni hotel pošiljati šrapnelov, četudi armade potrebujejo šrapnele za svoje bitke. Vprašanje oskrbe municije je moral prevzeti Lloyd George, ki ga je rešil v dvojno hitrem času in oskrbel armado v obilni meri.

Toda najslabši Kitchenerjevi čini so svetli v primeri s čini Wilsonove administracije.

Zapravljene milijarde.

Vsakega je pretresel fakt, da je vlada potrošila \$1,051,000,000 za gradnjo zračne flote in da ni niti eno teh letal doseglo fronte. Sedaj nam pripoveduje general Pershing, da smo morali celo na koncu vojne izposojati aeroplane za prakticiranje od Francozov — kajti naših ni bilo dovolj niti za vežbanje.

Toda rekordi vojnega departmenta tudi kažejo, da se je potrošilo \$1,191,000,000 za topove, in od teh je prišlo samo 133 v Ameriki izdelanih topov na fronto in bilo v akciji ob času sklenitve premirja. Več kot ena hladna milijarda dolarjev zapravljenih samo na topovih — za 133 topov!

Ali ordnančni oddelek še ni bil pripravljen, da šteje zapravljen milijardo kot svojo najfinejšo kontribucijo v zgodovini zapravljenosti.

Vojni department je imel za rabo v armadi 391,000 konj in mul; ordnančni oddelek pa je naročil 945,000 sedel ter nad milijon parov konjskih vpreg, dovolj za vprego dveh milijonov konj, če bi se vse rabilo ob enem in istem času. Dalje se je naročilo 1,637,191 krtač za snaženje konj. To je nekako štiri krtače za enega konja. Naročilo se je dva miliona nagobčnih jedilnih vreč, tako da je prišlo na vsakega konja pet vreč, ter 2,850,000 vajeti, menda ene za glavo, ene za rep in ene za vsako nogo. Ni čuda, da je cena usnju v teh državah tekom tistega časa tako narasla.

Vojni department je določil, da se mora te mule in konje žigosati. In tako je v septembru 1918, ko je vsek bečak vedel, da je vojna praktično končana, vojni department napravil pogodbo s Henry Moss & Co. v New Yorku za 195,000 žigal iz bakra. Pogodbeniki so naročili 79,952 funtov bakra, ali 20,000 funtov več kot je bilo potreba. Upravitelji družbe so izjavili, da jih stane funt devet in trideset in pol centa. Vojni department je plačal družbi ta baker po devet in trideset in pol centa za funt — in ga takoj prodal nazaj družbi po enajst centov za funt. Tako smo zmagali brez žigosanja konj in mul, kajti nobeno žigalo ni bilo narejeno do časa premirja. In kljub vsem tem razsipanjem je vojni oddelek plačal družbi nadaljno svoto \$40,000 kot nagrado za storjene usluge, ki niso bile nikdar storjene.

Zopet v oktobru 1918 je vojni oddelek položil naročilo pri Briar Hill Steel Co. v Youngstownu, O., za 776,600 jeklenih plošč za kritje streh, kakršne je kontraktor navadno sam rabil v svojem podjetju. Nič teh plošč ni bilo poslanih vojnemu departmentu, ko je bilo podpisano premirje. Pogodba je bila preklicana, nato je kontraktor vložil priziv za izgubo profita in rekordi vojnega departmenta kažejo, da so uradniki administracije napravili s kontraktorjem kompromis in mu izplačali za izgubljeni dobiček \$164,519.68.

Graft za topom.

Nato je vojni department napravil pogodbo s Standard Steel Car Co. v Hammond, Indiana, za konstrukcijo 964 vozov za 9½ palčne havbice. Vojni department se je pogodil plačati vse stroške za izdelovanje, za stavbe, material in stroje, družba pa bi dobila nagrado na podlagi skupnih stroškov za izdelavo teh vozov vladi.

Vlada je plačala za poslopja, postavljena na kompanijskem svetu, kar jo je stalo \$2,987,200, in ko je bilo premirje podpisano, je vojni department prodal vsa ta poslopja nazaj družbi za \$600,000.

Ko je bilo premirje podpisano, je imela ta družba na roki material, za katerega je vlada plačala \$5,558,000. Rekordi kažejo, da so vladni zastopniki prodali ves material nazaj družbi kot staro šaro za \$300,000, in v pričo dejstva, da so arzenali Združenih držav potrebovali ravno tak material. Dokazi isto tako kažejo, da niti eden havbični voz ni bil dostavljen vladi pred premirjem, toda po premirju je ordnančni oddelek pustil družbi naročilo za izgotovitev 200 takih voz. In teh dvesto voz stane vlado \$18,582,428.88.

V avgustu 1918 so stopili zastopniki vojnega departmenta v pogajanja z Jones & Laughlin Steel Co. v Pittsburghu, Pa., za izdelovanje toloula in amoničnega sulfata po eni gotovi ceni. Do premirja ni družba producerala niti en galon toloula in ne en funt amoničnega sulfata, in ker je bila vojna končana, je bila pogodba preklicana. Kompanija je vložila tožbo za odškodnino vsled zgube profita, ki bi ga dobila, če bi se vojna nadaljevala... in je bila pri pobotanju z vlado nagrajena s \$3,330,040.39.

Ni čuda, da je vojna napravila dvajset tisoč novih milijonarjev v teh državah.

Toda sezname (rekordi) kažejo še slabše strani, razsipanje v prid razsipanju. Pred podpisom premirja smo imeli v Franciji dovolj avtomobilskih vozov za vse potrebe. Na podlagi pogojev premirja smo dobili veliko množino avtomobilov vseh vrst iz Nemčije. Ali vendar je vojni department prepeljal v Francijo 39,993 novih avtomobilov in jih takoj, ko so bili postavljeni na francoska tla, prodal francoski vladi za dvajset odstotkov prave cene, ki jo francoska vlada lahko plača v obrokih tekom deset let.

To pa še ni najslabše. Wilsonova vojna administracija je delala kot pijan mornar. Ob koncu vojne je zapovedovala štirideset odstotkom vseh živil v Zedinjenih državah. Mr. Hare, ravnatelj prodajalnega oddelka za vojni department, je pričal, da je vojni department šele junija 1919 objavil, da ima preobilo živil. Kongres je odglasoval Hooverju \$100,000,000 za prehrano gladnih v Evropi. Hoover je kupil od vojnega departmenta 22,000,000 funtov mesa. Kupil pa ni 200,000 škatelj sočivja in zelenjave. National Canner's Association je razburjalo, če pride vsa ta ogromna količina prezervirane zelenjave na trg, in je dala predsedniku te družbe, mr. Franku Gerberju nalog, naj pismeno protestira pri vojnem departmentu. Polkovnik Davis, ravnatelj zalog, je bil "vezel, da mu je utešil skrbi". Ameriškemu ljudstvu ni bilo niti dovoljeno, da pokupi nazaj prezervirano zelenjavo, za katero je moralo enkrat že plačati.

Najslabše med vsem.

Ko sta gospoda Palmer in Wilson sklenila, da nčeta kupiti kubanskega sladkorja, kateri je bil ameriški vladi ponujen po 6 in pol centa funt, in s tem povzročila zvišanje cene sladkorju v tej deželi na 20 in 30 centov za funt, je vojni department prodal Franciji 22,000,000 funtov sladkorja po dva centa funt, rajše kot pa razburil "industrijni položaj" v tej deželi — če bi ga prodal doma.

In končno, ko je bilo podpisano premirje, je imela naša vlada v Franciji živil, obleke in avtomobilov v približni vrednosti \$2,000,000,000, kar je bilo prodano francoski vladi za \$400,000,000, ali za dvajset odstotkov prave vrednosti — na dolge obroke.

Neverjetno, a kljub temu resnično dejstvo je, da ko smo se pritoževali čez visoke cene življenskih potrebščin v Ameriki, je bila ogromna količina živil zapravljenih vsled pogodb, narejenih z vojnim departmentom, ko je bilo premirje že podpisano in vojna že končana.

Tako je demokratična administracija s svojimi metodami zapustila prazno blagajno in \$25,000,000,000 vojnega dolga, in od te svote je bilo več kot polovico absolutno vržene proč.

Hvala ti za ta nič, Mr. Thomas Woodrow Wilson. Hvala ti za deset milijard manj kot nič — tvoja "minus" vrednost tem državam v zadnjih kratkih štirih letih.

Zagotovljen kruh je prvi pogoj vsake svobode.

Jack London:

MOČ MOČNEGA.

(Konec.)

Denar je bil vražja reč. Bil je kakor Palčkova pesem — in počasi smo spoznavali prvo in drugo. Na videz je bil denar dobra reč in Palčkova pesem je bila lepa, ampak ni bilo res. Kralj Pasji Zob je vedno bolj grabil denar. Metal ga je na kup v svoji slamnati hiši in pri kupu je bila straža noč in dan. Čim večji je bil kup, tem manj je blo denarja in našinci so dobili vedno manj za svoje delo. Bila je večna govornica o vojni z Mesojedeci in vsled tega je Pasji Zob napolnil več hiš s suhimi ribami in kozjetino ter s sirom. Polne hiše jedi — ljudje so pa stradali, da groza. Kaj je pomagalo? Če smo godrnjali, zapel je Palček novo pesem in Veliki Trebuh je oznamil, da bog zapoveduje vojno z Mesojedeci. In zopet nas je peljal Tigrov Obraz, nas vse. Dokler je bil mir, me ni maral za četnika, da bi bil ležal na solneu, toda v vojno sem pa moral iti. Ko smo pojedli ves živež, bilo je konec vojne in šli smo domov in zopet delali ter kupičili hrano.

“Zares ste bili pravi norci!” poseže vmes Brzskok.

“Kajpak! To se razume, toda čuj! V Morski Dolini je tiste dni vstal mož po imenu Počen Nos. Govoril je, da se nam godi velika krivica. Rekel je, da moramo združiti naše moči. Ko smo prvič ustanovili jato — pravil je — in sklenili, da mora končati vsakdo, kdor bi škodil celi jati n. pr. ubil svojega soseda ali mu ukradel ženo, naredili smo prav. Sedaj je pa jata vedno slabejša, ker jo izkoriščajo ljudje z močjo ribje mreže kot je Mali Trebuh in ki imajo moč nad vso kozjetino kot je Svinjska Čeljust. Edina odpomoč proti temu je — je povdarjal Počen Nos — da odvezamemo tem ljudem škodljivo moč, da jih zapodimo na delo in da ne sme nihče jesti kdor ne dela.

Odgovoril mu je Palček z novo pesmijo in ga smešil češ, da bi nas Počen Nos rad spravil nazaj v tiste divje čase, ko smo še živeli na drevju.

“Laž!” odgovarjal je Počen Nos. “Ne nazaj, temveč naprej hočem. Bili smo močni, dokler smo drug drugemu pomagali. Zakaj se ne bi še združili namesto, da se med seboj pobijamo? In zakaj se ne bi združili z Mesojedeci, da bi bili še bolj močni? Potem bi ne bilo bojev in odpravili bi nepotrebne četnike in čuvaje ter vsi delali. Na ta način bi imeli zmiraj dosti jedi in zadostovalo bi dve uri dela na dan.”

Tako je govoril Počen Nos in Palček mu je zopet odgovoril s pesmijo, da je Počen Nos lenuh, kateri noče delat. Pel je tudi pesem o čebelah. Ta pesem je zelo vlekla; nekatere je vpijanila kakor žgana pijača. Pesem je slikala roj čebel in roparja oso, katera je prišla med čebele z namenom, da bo živela brez dela ob medu. Dalje je osa povedala čebelam, da jim ni treba delati in da naj skle-

nejo prijateljstvo z medvedi, ki ne kradejo medu. Tako je pel Palček in poslušalci so ga razumeli. Roj čebel je bila Morska Dolina, medvedje so predstavljali Mesojedeci in lena osa je bil Počen Nos. In ko je Palček pel, da so čebele tako dolgo poslušale oso, dokler ni bil panj malone na propadu — pričeli smo grdo gledati Počenega Nosu. Pesem se je končala s tem, da so razarjene čebele pikale zapeljivo oso na smrt — in tedaj so vstali Ribojedci in s kamenjem pobili Počenega Nosu. Obležal je mrtev in na njegovo truplo so znosili gomilo kamenja.

Po smrti Počenega Nosu se je pojavil samo še eden človek, kateri je tako govoril kakor on. Bil je Kosmat Obraz.

“Kje je moč močnega?” vprašal je. “Mi smo močni in silni, mi vsi, močnejši kakor Pasji Zob, Tigrov Obraz, Trinožnik, Svinjska Čeljust, Veliki Trebuh in vsi drugi, ki nas vodijo za nos, ne delajo nič in žro naše jedi. Oni nas delajo slabe. Njihova moč je krivična. Ako bi bil tisti človek, kateri je prvi iznašel ogenj, pridržal pravico do ognja zase, bili bi mi vsi še danes njegovi sužnji kakor smo sužnji Malega Trebuha, ki je iznašel ribjo mrežo, in kakor smo sužnji drugih, ki so si prisvojili zemljo, koze in žgano pijačo. Dokler smo živeli na drevju, bratje, nihče izmed nas ni bil varen. Ali danes več ne napadamo drug drugega. Združili smo naše moči skupaj. Nikar torej napadati Mesojedcev; združimo njihove moči z našimi močmi in bomo še bolj silni, ali ne? Šli bomo skupaj na lov, Ribojedci in Mesojedeci, in ubijali bomo tigre in leve, volkove in divje pse; pasli bomo naše koze po vsih gričih in sejali koruzo ter sladke korenine po vseh dolinah, kjer nas bo volja. Takrat bomo tako močni, da bodo pred nami bežale zveri. Nihče nas ne bo nadviadal, kajti moč enega bo moč vseh.”

Tako je govoril Kosmat Obraz in — ubili so ga, češ da je divjak, ki hoče iti nazaj na drevesa. Čudno je bilo to. Ako je vstal človek, da bi šel naprej, ubili so ga tisti, ki so stali na mestu, češ da gre nazaj in siromaki — bedaki — so metali kamenje nanj. Kajti bili smo res bedaki vsi — razen tistih, ki so se redili ob našem delu.

Končno nas je zadela kazen.

Jata je vidoma slabela. Otroci se bili medli in bolehnii. Ker nismo jedli dovolj in še tisto slabo, polotile so se nas neznane bolezni in umirali so kakor muhe. Veliki Trebuh je sicer dvigal roki in tolažil, da nas bo bog očeval, toda rešitve ni bilo. Tedaj so pa prišli nad nas Mesojedeci, da se maščujejo radi naših napadov. Bili smo slabi in bojni, da bi se branili, in pokončali so nas. Ubili so vse, revne in premožne; tudi Pasji Zob in Veliki Trebuh sta obležala z razklanima glavama. Prizanesli so samo mladim ženskam, katere so odpeljali seboj. Jaz in Palček sva ubežala v gore. Postal sem lovec in nisem bil več lačen. Pozneje sem se prikradel v bližino Mesojedcev in ugrabil sem ženo ter jo odpeljal visoko v gore, kjer me niso mogli najti. Bivala sva v votlini in imela tri sinove. Ko so sinovi odrastli, ukradli so si žene pri Mesojedcih in vi ste se rodili iz njih.

Palček je bil pa prelen, da bi bil ostal z menoj in šel je k Mesojedcem, kjer je postal pevec njihovega kralja. Danes je siv starec, a še vedno poje iste stare pesmi, da če gre človek naprej, treba ga je ubiti, ker hoče iti nazaj na drevesa.

Nekega bodočega dne bodo vsi bedaki mrtvi in pametni bodo šli naprej. Skrivnost moči, katero ima nočni, bodo dobro razumeli in združili bodo svoje sile v prid svojih koristi. Takrat ne bodo več ubijali drug drugega. Oboroženih čuvajev in četnikov ne bo več, da bi čuvali zid. Divje zveri bodo pobite in — kakor je rekel Kosmat Obraz — vrhovi gričev bodo pašniki in bogate doline bodo obsejane s koreninami in sladkimi koreninami. Vsi ljudje bodo bratje in nihče ne bo več ležal na solneu in užival hrano brez svojega truda. In ko umrejo bedaki, ne bo več nihče poslušal hinavskih pesmi o čebelah. Kajti čebele niso ljudje."

Dolga Brada je končal svojo povest, založil nov kos medvedjega mesa in zopet obrisal mastne prste ob golem stegnu. Prevel M—k.

UTRINKI.

Iz Rusije prihajajo poročila, da je v njenih centralnih pokrajinah silna suša, ki je popolnoma uničila letošnjo žetev in druge poljske pridelke. 20 milijonov ljudi je prizadetih in celi pokrajini preti najhujše pomanjkanje. Dasiravno je v enih krajih Rusije letina dobra, so prometna sredstva zelo pomanjkljiva, pa tudi Rusiji ni lahko preživljati milijone ljudi, ki nimajo dati ničesar v plačilo za živila. Milijone teh ljudi bo prisiljenih, da se izselijo za to leto v druge kraje Rusije.

Poročajo, da se je Lenin obrnil potom senatorja Franceja, ki se je mudil zadnje čase v Rusiji, na ameriško vlado za pomoč za sušo prizadete kraje. Baje je ameriška vlada pripravljena pomagati, pod pogojem, da se potom splošnega glasovanja izvoli odbor za kontroliranje razdeljevanja živil, toda ta odbor ne sme biti pod vplivom nobene politične stranke in mora delovati popolnoma nepristransko.

V koliko so poročila o suši pretirana, nam seveda ni znano. Fakt je, da je milijone ruskega prebivalstva v centralni Rusiji parkrat v zadnjih desetletjih že zelo trpelo vsled enake katastrofe in da so ljudje umrli od glada in potem še od kužnih bolezni. Upamo, da bo sovjetska vlada storila vse potrebno, da se odpomore ljudstvu, ki je v agrarnih krajih popolnoma odvisno od svojih pridelkov. Če je kriza v centralni Rusiji vsled suše res tako silna, je dolžnost tistega dela sveta, ki se smatra civiliziranim, da ji priškoči na pomoč.

Japonska je moderna, civilizirana država, v kolikor se tiče imperialistične politike in militarizma. Barbarska pa je, kar se tiče preganjanja delavstva in brutalnega nastopanja vlade pri njenem zatiranju delavskih strokovnih in socialističnih organizacij. In čas je šlo to preganjanje gladko brez kakega

večjega upora od strani proletarijata. Toda stavke so se množile in delavska zavest je rastla. Pred kratkim se je pričela velika stavka v ladjedelnih Kobe. Pri tej priliki so se vršili veliki izgredi in delavstvo je manifestiralo z rdečimi zastavami po ulicah. Neki časnikarski poročevalec poroča, da se socialistične ideje med japonskim delavstvom silno hitro širijo in to povzroča vladi hude skrbi. Reakciorna Japonska bo padla, kadar se zbudi njen proletariat in se organizira za socializem. Socialistično gibanje na Japonskem je en čas le telo, sedaj pa je zaplamtelo. Da, tudi japonsko delavstvo pride v naš tabor, in ono bo pomagalo, da bo družba narodov nekoč res družba narodov.

Harding vabi državnike zavezniških držav na konferenco, da se omeji blazna tekma naoroževanja. General Wood, ki je skušal dobiti nominacijo republikanske stranke za predsedniškega kandidata pri zadnjih volitvah, je bil poslan na Filipinsko otočje. Baje postane governor-general. Od članov trgovske zbornice na Filipinih je bil slovesno sprejet. Ob tej priliki je Wood v svojem nagovoru dejal: "Ameriško osvajanje sveta mora biti komercialno, ne militaristično. Vlada mora aktivno kooperirati in imeti moramo veliko vojno mornarico. Nobene potrebe pa ni za tako mornarico, če nimamo trgovine z inozemstvom". Wood torej hoče komercialno osvajanje sveta, za kar se potrebuje tudi veliko mornarico. Kapitalistična ekspanzija potrebuje velike bojne mornarice in velike armade. Seveda nobena država ne stremi za militarističnim osvajanjem. Če je že katera semintja prisiljena zagrabit za orožje, tedaj je v to prisiljena za obrambo domovine, ali da reši svojo čast, ali da osvobodi kako ljudstvo. Mar naj Wood reče, da je Amerika za imperijalistično osvajanje? Našim čitateljem je le malo znano, da se Filipinci na vse načine prizadevajo dobiti neodvisnost. Velika večina domačinov je za samostojnost. Filipinci vzdržujejo v Washingtonu publicijski urad, ki skuša zainteresirati ameriško ljudstvo za filipinsko vprašanje. Ampak ameriško ljudstvo se zanima za svobodo tistih narodov, ki niso pod ameriškim jarmom, ampak pod vlado kake druge države, na primer za Irce, ki so pod angleško vlado. Filipinci ne bodo dobili svobode. Amerika rabi njihove otoke za bazo svoje mornarice na Pacifičnem morju. Filipini so Zedinjenim državam potrebni za postojanko na poti v Azijo pri komercialnem osvajanju, kakor je potrebna Irska Angliji za varnost njenih meja. Ako je med militarističnim in komercialnem osvajanjem kaka razlika, jo mi ne poznamo.

Če vidite človeka na ulici, ki tava od ene strani na drugo, veste, da je pijan. Kaj sodite o človeku, ki tava od ene stranke do druge?

Če se delavec ne briga za delavsko vprašanje, kako mu boste verjeli, da se resno briga za kakšno drugo?

O površini in prebivalstvu sovjetske Rusije.

Že mnogokrat se je ugibalo, koliko stare Rusije je pod kontrolo sovjetske Rusije in koliko ima sedaj prebivalstva. Na podlagi zadnjih statističnih podatkov kontrolira današnja Rusija 95 odstotkov teritorija bivšega ruskega carstva in 80 odstotkov prebivalstva stare Rusije.

V treh letih med 1918—1921 so se meje Rusije vsled vednih bojov neprenehoma menjale in s tem seveda tudi število prebivalstva. Najneugodnejše leto je bilo 1918, ko je sovjetska vlada kontrolirala le centralno Rusijo z nad šestdeset milijoni prebivalstva. Od leta 1918 naprej so se meje sovjetske Rusije širile in prebivalstvo je leta 1921 doseglo že število 140.000.000. Sledeče je število prebivalstva v različnih časih invazij in civilne vojne: v spomladi l. 1918, 98.000.000; v jeseni 1918, 61.000.000; v jeseni 1919, 91.000.000; v spomladi 1920, 127.000.000; v spomladi 1921, 140.000.000.

Ustanovitev novih držav je odvzelo Rusiji okoli 700 tisoč kvadratnih verst in okoli 30.000.000 prebivalcev.

Novo države na ozemlju bivše Rusije imajo sledečo površino in število prebivalstva:

| Država | Površina v kvadratnih verstah | prebivalstvo |
|-----------------------|----------------------------------|--------------|
| Finsko | 300.000 | 3.500.000 |
| Estonsko | 40.000 | 1.500.000 |
| Latva | 40.000 | 2.300.000 |
| Litvinsko | 70.000 | 4.500.000 |
| Poljska | 140.000 | 15.000.000 |
| Skupaj | 590.000 | 26.800.000 |
| K temu se prišteje še | | |
| Besarabija | 40.000 | 3.000.000 |

Teritoriji sovjetske Rusije.

| | | |
|-------------------------------|------------|-------------|
| R. S. F. S. R. | 13.422.000 | 91.925.000 |
| Ukrajinska S. S. R. | 400.000 | 32.000.000 |
| Republika Turkestan | 1.200.000 | 7.000.000 |
| Republika Aserbeidan | 40.000 | 1.500.000 |
| Republika Bela Rusija | 50.000 | 2.000.000 |
| Republika Armenija | 42.000 | 1.300.000 |
| Republika Georgia | 60.000 | 3.000.000 |
| Skupaj | 15.214.000 | 138.725.000 |
| Republ. Daljnega vzhoda | 2.600.000 | 2.000.000 |

Na podlagi teh števil je preračunano, da vsebuje današnja Rusija 95 odstotkov ozemlja prejšnje Rusije in 80 odstotkov od prejšnjega prebivalstva.

“Ali je potrebno, da mora socialistični list vedno in vedno opozarjati svoje čitatelje sodruge, naj skrbe za širjenje socialističnega lista? Če bi vršili svojo dolžnost, bi to ne bilo potrebno. Ker jo ne, zato tudi mi nadaljujemo z apelom: Širite Proletarca.

V Moskvi so povodom otvoritve kongresa tretje Internacionale odkrili spomenik John Reedu, ki je leta 1920. umrl v Rusiji. Reed je bil eden ustanoviteljev ameriške komunistične stranke, ki se sedaj imenuje zedinjena komunistična stranka. Preje je bil eden voditeljev levega krila v socialistični stranki, toda ker ni mogel dobiti kontrole v stranki na konvenciji 1919, je takoj nato organiziral iz radikalnih delegatov svojo konvencijo, na kateri se je rodila prej omenjena komunistična stranka.

Izza Zakrajškovih kulis.

V Chicagu izdajajo slovenski očetje frančiškani par lističev, med njimi tudi slavnoznani “dnevnik” Edinost, ki je najbolj čuden dnevnik na svetu. Če bi imeli duševno omejeni klerikalni ljudje vsaj nekaj razuma, bi jih moral eksperiment tega Zakrajškovega dnevnika vsaj nekoliko izpametovati. Ker ga nimajo, se bodo dali izrabljati naprej. Revez naj pač ostane revež, ne samo v žepu, ampak tudi na duhu, kajti “blagor ubogim na duhu, ker njih je nebeško kraljestvo.” Če si ubog na duhu, se tolažiš z večnim izveličanjem in pri tem voljno prenašaš trpljenje tega sveta. Če duševno nisi ubog, se upiraš izkoriščevalcem, premišljuješ, zakaj je na svetu toliko krivičnosti, zakaj je gosposka tako kruta napram ljudstvu. Kot dober katoličan se pa ne smeš zoperstavljati duhovski in posvetni gosposki, ampak jo moraš ubogati — brezpogojno ubogati. Če to storiš, bo tvoja pokornost v nebesih bogato plačana. . . . “Moli in ubogaj, kajti tvoj bogastvo ni od tega sveta. . . .”

Frančiškan Rev. Knoblehar ni ubogal. Bil je urednik Zakrajškovega lističa “Edinost”, opravljati je moral tudi tiskarska dela, sploh, imel je zelo “slabo delo”, rečeno v jeziku ameriških delavcev. En čas je moč trpel, toda duh upora je gorel v njem. Oče Kazimir mu je večkrat dajal navodila, kako mora pisati članke, “da bodo pri ljudeh vlekli”. Ker očetu Knobleharju stvar ni šla “v glavo”, mu je Kazimir napisal nekaj člankov, v katerih je ponavljal običajne fraze: “ali vam nismo mi pravili, dragi slovenski delavci. . . ali še niste spoznali, kako vas rdečkarji vodijo za nos? Ali sedaj spoznate, da smo imeli mi prav? Svarili smo vas, rotili smo vas, prosili smo vas, ljudje nikar! Pa ste se dali zapeljati. Ali vidite sedaj, dragi bratje! Ali vidite, kako smo bili samo mi resnični vaši prijatelji? Le Edinost je delavski list, le Edinost se bori za vaše koristi. Pustite že Lenine in Trockije, k nam se obrnite, kajti mi vam prinašamo rešitev. . . .”

Knoblehar pa je frančiškan, on je duhovnik starokrajške šole, ki ima vsaj nekaj človeške poštenosti v sebi. Pa se je čudil, kako more trditi Kazimir, da je list, ki ga lastuje Kazimir sam, last delavcev, ki nimajo pri vsem Zakrajškovem podjetju niti najmanj besede. In ob neki priliki je Knoblehar povedal Kazimirju, da se ne strinja s takimi članki, da jih on ne bo pisal in prosil svojega predstojnika Kazimirja, naj ima vsaj nekoliko respekta pred katoliškimi Slovenci. Lahko se zgodi, da bodo mnogi spoznali nedodno pisanje in se odvrnili od lista. . . In od vere. Toda Knoblehar jo je izkupil. Za nepokornost je bil kaznovan. V tiskarni so ga bolj vpregli. Delati je moral, kakor še nikdar v življenju. Predstojnik, ali kakorkoli se že imenuje glavar kloštra na 22nd in Lincoln street, mu je dajal tako malo gmotnih sredstev, da se je Rev. Knoblehar pričel pritoževati, da mu primanjkuje obleke, Kazimir pa mu ne da denarja, da bi si mogel nakupiti nove. Pritoževal se je, da mu daje zelo slabo in nezadostno hrano, medtem, ko ga pri delu priganjajo vedno huje. Knoblehar se je Kazimirju zopet pritožil in mu pokazal, da je on prišel v Ameriko kot duhovnik frančiškan ne pa kot tiskar in urednik. Posledica: Knoblehar je bil prestavljen. kam, to piscu teh vrstic ni znano. Znano pa mu je, da tisti dan, ko je Knoblehar odhajal, ni dobil niti hrane v Kazimirjevem kloštru. Knoblehar, ker ni mogel lačen in brez sredstev na pot, se je zatekel k neki slovenski družini v bližini cerkve, in prosil gospodinjo, naj mu da kaj jesti. Moč se je po dolgem času pošteno najedel v hiši gostoljubne katoliške gospodinje. . . Pri tem pa je mislil na čese, ko je bil še v samostanu na Brezjah in lovil med vojno kajzerjeve brezžične depeše. Tam je bilo hrane dovolj, tudi vina ni manjkalo. In dela je bilo malo. Bilo ga ni nič, razum maše in izpovedovanja, ki pa je na božjih potih zanimivo opravilo. Saj prihajajo na božja pota mnogi mladi, zaljubljeni ljudje, polni grehov, posledica zaljubljenosti, in kdo ne bi poslušal zaupnih zgodb sramežljivih deklet. . . V Chicagu pa je moral pričeti s predavanji, in predaval je ljudem, ki nimajo niti malo smisla za predavanje, naj si bo o kakršnem-

koli predmetu. Misjonariti je bilo treba, toda drugače, kot v starem kraju. Tu je bilo treba prodajati Kazimirjevo zalogo knjig, med katerimi se najde šund romane, molitvenike in Tavčarjeve povesti. Nadalje škapulirje, kipe in podobe od razpetega Izveličarja do Matere Božje sedem žalosti. Treba je bilo iskati naročnike Ave Marije, Edinosti in Glasniku. Voditi je moral reklamo za Kazimirjevo šifkartašnico. Kdor misli poslati v stari kraj kakke cente, naj jih pošlje skozi urad Ave Marije, ki postreže najceneje in najsigurnejše. Knoblehar in drugi slovenski frančiškani pa so se pričeli upirati. Iz angeljev so postali hudobni duhovi, po Kazimirjevem mnenju namreč, in zagrozilo se jim je, da bodo zavrženi. Nekoliko slovenskih duhovnikov je le okusilo šikaniranje lisjaka Kazimirja. Po tihem ga kolnejo, če bi mogli, bi ga poslali na dno pekla, in vendar se ga boje. Celo Sojar in Plevnik imata še vedno strah pred njim. Poznata Kazimirja in vesta, da je on sposoben poslužiti se vsakega sredstva pri maščevalnih naklepih proti duhovnikom, ki so se mu zamerili.

Kazimir, ki izdaja "delavski list" Edinosti, je do bil za delo v svoji tiskarni novo moč, nekega frančiškanskega patra, ki je bil eno leto na "poskušnji" v nekem samostanu v Wisconsinu. Sedaj pa bo delal v Zakrajškovi stavkokaški tiskarni. Delaj in ubogaj patre, da te ne zadene enaka usoda, kakor nekatere tvoje prednike.

Kazimir ima talent za falsificiranje in laži. Piše, da je bil Gompers "skozi trideset let navdušen socialist". Laži! Gompers je že od nekdaj ne samo nasprotnik ampak sovražnik socializma. Proti socialistom se je nahajal ves čas v boju, in to Zakrajšek VE. Gompers je tradicionalen reaktor, on je pristaš sedanjega kapitalističnega reda, on je proti razrednemu boju. Drugačen nikoli bil ni in nikdar ne bo. Kljub vsem njegovim napakam pa je poštenjši v svojih bojih, kakor pa kak nadut Kazimir, ki ne zna drugega, kakor pisati dopise pod izmišljenimi imeni, v katerih hvali sebe in svoje podjetje.

Višek demagogije je Kazimirjeva trditev, da je njegov listič na strani Gompersa in Ameriške delavske federacije. Če bi bil, bi moral najprvo odpraviti skebske razmere iz svoje tiskarne, svojim katoliškim čitateljem pa bi moral priporočati, naj pristopajo v strokovne unije. Toda on svojim delavcem ne da niti zadostne hrane, svoje čitatelje pa navaja, naj ne poslušajo "rdečkarjev, ki jih hujskajo proti vladi in podjetnikom". To se pravi, bodite mirni in imejte potrpljenje pri delu, kajti vaše plačilo pride po smrti. Zakrajšek naj se spomni, kaj je govoril v tovarniških uradih, ko je v njih iskal podporo za gradnjo slovenske šole, ki jo med neuko maso okoli cerkve oglašajo kot kolo in "narodni dom", ki pa bo, če se kedaj zgradi, Zakrajškov dom. Enega so mu farani s pomočjo Rev. Sojarja že zgradili. Pri lastnikih tovarnen, v katerih dela večje število Slovencev, je Kazimir moledeval za podporo in pri tem pravil, kako se on bori v cerkvi in svojih listih "proti holjševizmu in radikalizmu". To delo pa bo opravljal še uspešnejše, če se mu omogoči zgraditi še šolo in dvorano.

Dve tretjini dopisov, priobčenih v Edinosti, ni bilo nikdar poslanih od zunanjih ljudi. Spisal jih je Kazimir sam. Članke, katere podpisuje z "slovenski delavec", je spisal sam; niti ene črke v njih ni napisal noben slovenski delavec. Zakrajšek tolaži svojo vest s tem, da vrši to početje za "sveto vero", zato upa, da mu bo Bog, ki je usmiljen, odpustil njegove grehe. Mogoče pa je tudi, da on ne veruje v Boga niti toliko, kot nekateri slovenski svobodomiselci, ki so svobodomiselni le dotlej, dokler so zdravi. Na smrtni postelji se spokore in sorodniki, kajpada tudi svobodomiselci, jim napravijo slovenski cerkveni pogreb. Ti imajo vero v Boga vsaj ob smrtni uri.

Zakrajški bodo med ljudstvom mogoči toliko časa, dokler bo dovolj neumnih ljudi, ki jih podpirajo. Če jih podpira gotovo število ljudi, tedaj jih podpirajo tudi kompanije, kajti te rabijo cerkve. Cerkev odvrača ljudi od štrajkov.

Zakrajšek objublja, da bo pričel izdajati svoj list trikrat na teden. To je njemu mogoče. Dohodke ima precejšnje, bodisi od svoje šifkartašnice in od pošiljanja denarja, od prodaje rožnih vencev, molitvenikov,

šund romanov, podob in kipov, od oglasov in nadalje še podporo od organizacij za podpiranje katoliškega tiska in od tistih kompanij, ki hočejo držati delavstvo v temi s pomočjo katoliške cerkve. V tiskarni se mu opravlja polovico dela zastoj. Kot je razvidno od prej omenjenega slučaja, ne da svojim patrom in duhovnim sobratom niti dovolj denarja za nakup najpotrebnejše obleke; hrana je komaj zadostna, če je verjeti Knobleharju, ki kot pošten duhovnik gotovo ne bo lagal. Ampak če pride tak list in trdi, da je na strani strokovno organiziranega delavstva, je to lumparija. Kakorkoli je vodstvo Ameriške delavske federacije reakcionarno, je Zakrajšek ne samo reakcionaren, ampak tudi nasproten unijam sploh. Če ne bi bil, bi dal svojemu osebju poštene unijske plače in unijski delavnik.

Lahko se zgodi, da bo Kazimir prisilil Knobleharja, da bo podal v Edinosti izjavo, da ni bilo nobenega nesoglasja med njim in Zakrajškom, pač pa da sta bila in sta še vedno največja prijatelja in podobne fraze. Če se to zgodi, bo Knoblehar prisiljen podati tako izjavo, ali pa iti skozi kazensko proceduro svete matere cerkve; ali pa sleči duhovsko suknjo, toda toliko poguma ima le malo duhovnikov. Knoblehar ga ne bo imel.

K. T.

Drobiz iz Jugoslavije.

— V djakovskem okraju je rudarski nadzornik Vojnikovič izsledil zelo bogata ležišča premoga, železa, bakra, medenine in kaolina.

— Železniško progo Gorica — Sv. Lucija bodo Italijani podaljšali preko Tolmina do nove velike železniške proge, ki bo vezala Italijo s Trbižem v Avstriji. Italija se trudi napeljati promet preko Trsta, ki zelo trpi od razpada Avstro-Ogrske.

— V Dalmaciji bo zgradila neka češka firma veliko tovarno za olje.

— V zadružnem in političnem življenju slovenske social-demokratske stranke je igral precejšnjo vlogo s. Anton Kristan, ki je bil predmet številnim napadom v nasprotnem časopisju. Ti napadi se nadaljujejo. Anton Kristan se že več mesecev ne udeležuje aktivnega življenja v stranki in je, kakor povzemamo iz vesti v ljubljanskih listih, 1. julija t. l. prevzel upraviteljstvo Friderikovega posestva Belje v Vojvodini. Drugi, ki se je umaknil iz socialistične stranke, je Albin Prepeluh, ki je pričel izdajati list "Avtonomist", ki zagovarja avtonomijo Slovenije. To je, on hoče nedeljivo avtonomno Slovenijo. Kaj so bili vzroki razpora med njim in stranko, nam ni znano, vendar pa se da iz starokrajških listov razbrati, da se stranka ne poteguje s tistim ognjem za avtonomijo, kakoršno želi Prepeluh, zato je odstopil. Pristaši Prepeluha kontrolirajo Slovensko socialno matico, ki izdaja revijo "Naši Zapiski" Baje so pod naslovom omenjenega mesečnika že črtali besede "socialistična revija". Občni zbor Socialne matice se je vršil dne 28. junija, toda dali je prišla nazaj pod kontrolo sodrugov, nam ni znano.

— Kazina, nekdanja trdnjava ljubljanskega nemštva, je prešla v slovensko posest. Ob tej priliki se je iznajdlo, da se tudi v Ljubljani dobro razumejo na trike, ki pa niso posebno častni za narodno meščanstvo bele Ljubljane. Vsa stvar je navadna zaplemba, in če se je bo posnemalo v krajih, kjer so Slovenci "podjarmljeni", naj se Slovenci v Jugoslaviji ne zgražajo nad "zatiralci".

— Na podlagi nove ustave (če je, oziroma če bo sprejeta) bo Jugoslavija razdeljena na dvajset oblasti, to je, na 20 pokrajin, ki pa bodo razdeljene brez obzira na dosedanje deželne meje in neglede na narodnosti, ki žive v njih. Vsaka oblast bo imela od sedem do osem sto tisoč prebivalcev. Mesta, ki imajo več kakor sto tisoč prebivalcev, bodo tvorila posebno oblast. V Zagrebu bo dvoje oblastnih uprav, za mesto Zagreb in za zagrebško okolico. Vsa Hrvatska bo razdeljena v štiri oblasti: zagrebško, osješko, karlovska in sremska. Srbija bo razdeljena na osem, Slovenija na dve oblasti, in sicer ljubljanska in mariborska. Črna gora bo oblast

zase. Ta način razdelitve je eksperiment, ki bo le težko uspel. Avtonomisti, ki zagovarjajo nedeljivo Hrvatsko in nedeljivo Slovenijo, bodo nadaljevali z bojem za svoje zahteve. Jugoslavija, razdeljena na te oblasti, bo centralistična in zelo dvomljivo je, če mo mogla preko sedanje razkovanosti, uspešno preiti v enostavni centralizem.

— Prigodom petdesetletnice Stjepana Radića se je dne 11. junija vršilo v Zagrebu veliko slavlje. Nagovori, deklamacije, častitke in zopet častitke; in ponavljale so jih ženske oblečene v narodne noše, dijaki, delavci, seljaki, vse se je storilo, da se proslavi petdeseti rojstni dan tega "velikega borca za hrvatska prava". Ampak kako se Radić bori za pravice hrvatskega ljudstva in kaj je pri tem že dosegel, to je drugo vprašanje. Uspehov nima, razun če se smatra za uspeh, da je ljudstvo poverilo pri zadnjih volitvah v konstituanto njegovi stranki okoli 50 mandatov; Radić pa jih ni izkoristil, ker jih ni znal, ali pa jih ni hotel izkoristiti v prid hrvatskega ljudstva. Radić največ demagogira in ako bi se mu po kakem čudnem naključju poverilo vlado, bi ne znal ne naprej ne nazaj. Pri neuki masi, posebno še, če je naučena slaviti žive bogove, pa Radići vseeno dobro uspevajo. Nesreča za jugoslovansko ljudstvo je, da ima preveč Radićev, ki demagogirajo med ljudstvom, mesto da bi narod imel ljudi, ki bi ga znali voditi v boju proti reakciji in nazadnjaštvu.

— Za izpopolnitev medicinske fakultete, v Ljubljani, ki je nujno potrebna, se potrebuje nekaj milijonov, katere je Pribičević, minister prosvete, odklonil. Ljubljanska medicinska fakulteta se lepo razvija, toda porebuje za nadaljne letnike nekaj novih zgradb za laboratorije in klinike in za te je seveda treba denarja, ki ga ministerstvo za prosveto po zagotovitvi Pribičevića nima. Parkrat smo že čitali vesti, da ima belgrajska vlada dovolj denarja za podpiranje Wranglovih čet in drugih ruskih beguncev. Zakaj ga ne bi imela tudi nekaj za prosveto?

— Nov dnevnik pod imenom "Večernja Pošta" je prišel izhajati dne 1. julija v Sarajevu. List je sedaj izvenstrankarski, ali kakor pravimo v Ameriki, "neodvisen".

— Dr. Izidorja Cankarja "S poti" v češkem prevodu. — Dr. Bohuš Vybiral je prevedel na češko dr. Izidorja Cankarja znamenito delo "S poti". Prevod je založila "Eva" v Olomucu.

— Pri Kiljanu v južni Srbiji so zasledili debele plasti premoga zelo dobre kvalitete. Eksploatacijo tega premoga namerava prevzeti država sama v svoje roke.

— "Naprej" piše: Sila, razmere, — kakor smo že zadnjič poročali v članku "O zedinjenju socialističnih strank v Jugoslaviji" — spravlja zopet na površje vprašanje zedinjenja socialistov v Jugoslaviji. Iz hrvatskih socialističnih listov posnemamo, da se je tako pri socialnih demokratih, kakor tudi pri hrvatskih centrumaskih socialistih pojavila zedinjevaška struja, ki se je začela baviti s problemom, kako izvršiti zedinjenje. Tako se s. Berberović v "Slobodi" zopet peča s tem vprašanjem in piše med drugim o tem tudi naslednje: "Zedinjenje socialističnega gibanja v Jugoslaviji izvedimo prikladno našim domačim razmeram, nato pa zedinjeni zavzemimo internacionalno orientacijo, ki se bo zdela najprikladnejša. Prvi kongres zedinjene stranke naj potem končno odloči o tem vprašanju. Vsak, ki res iskreno misli na zedinjenje socialistov, bo po mojem mišljenju pristal na to solucijo. Sicer pa se zedinjenje ne sme izvršiti z diktatom z nobene strani. Zedinjenje je mogoče le na podlagi sporazuma. Sporazum pa seveda izključuje že vsako misel na to, da bi se stavliali kakšni predpogoji zedinjenja, ki bi jih ta ali ona stranka že a priori zavrgla. S strani socialne demokracije za Hrvaško in Slavonijo je pot do zedinjenja odprta. Preostaja le še to, da se sestanejo obojestranski delegati (soc. dem. za Hrvaško in Slavonijo in Soc. radn. part. Jugoslavije za Hrvaško in Slavonijo) na razgovor brez vsakršnih predpogojev ter da tu ustvarijo tisto platformo, okrog katere bi se v resnici mogli zbrati vsi socialistični elementi

Jugoslavije". Nas socialiste v Sloveniji, ki to zedinjevalno gibanje z zanimanjem zasledujemo, veseli, da moremo konstatirati konsolidiranje delavskega gibanja že v toliki meri, da se je že začelo razpravljati o zedinjenju po toli kritičnih časih razkola. Vendar pa mišlimo, da bo, predno bo mogoče pričeti z resnim zedinjevalnim delom, treba v okviru posameznih socialističnih strank samih začeti z bistrenjem pojmov v smeri zedinjenja (načina in obsega zedinjenja)."

— Produkcija premoga v bosanskih rovih, ki so državna last, se je zvišala od 2600 do na 4000 ton dnevno.

— Dinarska vrednost za vso Jugoslavijo. Finančno ministerstvo je izdalo odlok, s katerim se odpravlja uradno računanje s kronami, ter se uvaja kot računsko enota dinar za vso državo.

— Papirna industrija v Jugoslaviji. Dosedaj imajo v Sloveniji pet, na Hrvaškem pa dve tovarni, ki izdelujejo papir. Tovarna v Medvodah proizvaja 130 vagonov papirja, tvornica v Vevčah 1040 vagonov, tvornica v Zrečah proizvaja le papir za zavijanje v majhnih količinah. Tovarna v Zagrebu proizvaja proizvajala 250 vagonov, ona v Sušaku pa 70 vagonov letno.

— Občinske volitve v Bosni namerava vlada izvesti do septembra tega leta.

— Deželna vlada za Slovenijo je razpustila društvo "Deutscher Theaterverein", katero je bilo formalni lastnik ljubljanskega dramskega gledališča. V smislu pravil tega društva je celo društveno premoženje pripadlo "Kranjski hranilnici" v Ljubljani. S tem je zgradba prešla v slovenske roke.

— V Šušnici je pričelo meseca junija izhajati socialno demokratsko glasilo v madžarskem jeziku pod imenom "Nepszava".

— Na podlagi uradnih podatkov je izid volitev na Koroškem sledeči: Devet poslancev v narodni svet: socialisti 4, koroška kmetska zveza dva, krščanski socialci dva, Velenemci en mandat. Za deželnozbornsko volilno okrožje Gornja Koroška je bilo izvoljenih 8 socialistov, 4 krščanski social., 4 mandati pripadejo koroški volilni združbi, Velenemcem pa en mandat. Za volilno okrožje Spodnja Koroška odpade na krščanske socialce 5, na socialiste 11, na koroške Slovence dva, na koroško volilno združbo 5, in na velenemško ljudsko stranko trije mandati.

RAZNOTEROSTI

V sežiganju mrličev ima Nemčija rekord.

Na Francoskem je bilo v prošlem letu sežganih 595 trupel (v Parizu 534!), na Angleškem 2030, v Švici 2050, a v Nemčiji 15.905! L'Humanité žalostno priznava, da se sežiganje mrličev na Francoskem ne more udomačiti med ljudstvom. Zaman je, če mu pridigujemo o slabih posledicah nakopičevanja trupel na pokopališčih in o higijenskih, etičnih in estetičnih prednostih sežiganja. So pač nekateri interesi, ki jim je v korist, če vzdržujejo verske predsodke med ljudstvom. Tudi ti bodo padli!

Tudi statistika.

"Novi čas" poroča, da izhaja na Dunaju vsak dan 1.200.000 izvodov časnikov, a na krščansko časopisje pride samo 85.000 izvodov. Torej je še 93 odstotkov dunajskih listov v nekrščanskih rokah, meni "Novi čas". "Novemu času" bi ne bilo treba ni pri teh številkah povedati majhne laži, če bi postavil namesto "še" besedico "že". (Naprej.)

Zvišanje premogovne produkcije v Nemčiji.

Nemška državna statistika izkazuje za december l. l. 11.926.000 ton premoga proti 10.656.000 tonam decembra 1919. Vsega skupaj je producirala Nemčija leta 1920 premoga 131.346.000 ton proti 116.680.000 tonam leta 1919. Isti čas je Nemčija producirala 111.633.000 ton rjavega premoga proti 93.843.000 tonam le-

ta 1919. V teh številkah ni všteta produkcija Alzacija-Lorene, Saarske kotline in Palacije.

Kriza v steklarski industriji na Češkem.

Na Češkem je dosegla kriza v steklarski industriji vrhunec. 21 steklarn je ustavilo obrat. Nad 8000 delavcev je brezposelnih.

Gospodarska kriza na Belgijskem.

Belgijske predilnice se bodo radi sedanjega slabega gospodarskega položaja za več tednov zaprle.

Strokovne organizacije v Nemčiji.

Pred štiridesetimi leti niso vse strokovne organizacije na Nemškem štejele niti 100,000 članov, vzlic temu, da je že tedaj Nemčija stala v prvih vrstah industrijskih držav. Kako mogočno so v tem času strokovne organizacije napredovale, nam živo kažejo naslednje številke, ki predstavljajo članstvo nekaterih zvez.

Danes šteje zveza:

| | | |
|--------------------------------|-----------|--------|
| kovinarjev | 1,638.650 | članov |
| nastavljencev | 363.521 | |
| stavbinskih delavcev | 465.744 | |
| oblačilne stroke | 133.470 | |
| rudarjev | 467.339 | |
| železničarjev | 503.126 | |
| tovarniških delavcev | 646.931 | |
| lesnih delavcev | 625.935 | |
| državnih uslužbencev | 292.590 | |
| strojevodij | 100.287 | |
| tobačnih delavcev | 110.964 | |
| tekstilnih delavcev | 535.369 | |
| transportnih delav. | 585.942 | |

Velikost Jugoslavije.

Jugoslavija meri skupaj 270,000 km², ter šteje nad 13 milijonov prebivalcev. Nemška Avstrija meri le 70,000 km², torej je štirikrat manjša kot Jugoslavija. Madžarska meri 87,000 km², je torej trikrat manjša kot Jugoslavija. Italija je samo za 17,000 km² večja kot Jugoslavija.

Razkoli na Češkem.

Od čl. komunistične stranke se je ločila nova stranka, tkzv. "socialnodemokratska" in začela izdajati kot svoje glasilo tednik "Socialni Demokrat". Vodijo jo posl. Brodecky, Križ, Klein in dr. Chorvat. Vstopil je vanjo tudi od komunistov ločeni posl. Teska in od "Rudega Prava" izključena urednika Lev in Krušni. Stranka obstoji iz pravcate mešanice in nima ravno preveč možnosti do obstoja.

Židovska komunistična stranka se je ustanovila v češkoslovaški republikli.

Prebivalstvo Češke.

Po neki statistiki iz "Lid. novin", se je na Češkem pri zadnjem štetju našlo 66.01 odstotkov Čehoslovakov, to je 4,398,000, in 33.88 odst. to je 2,257,000 Nemcev. Na Moravskem se po enaki statistiki nahaja največ 21.42 odstot. Nemcev to je približno 569,000, dočim je Čehoslovakov 77.59 odst. to je 2,044,000.

Moskva ima 1,250,000 prebivalcev.

Po nekem statističnem poročilu je v Moskvi glavnem mestu sovjetske Rusije 1,250,000 prebivalcev. Umrljivosti je 28 od tisoč proti 23 od tisoč v predvojnem času, kar pa je razumljivo radi ravno sedaj tam razsajajoče influence. Krušni konsum je dosegel predvojno stanje. Zadnje leto je bilo delavstvo bolj prehranjeno, kakor kateri drug razred kjersibodi, dasiravno seje odrejenih 2100 kalorij na osebo za en dan v letu 1919 in 1920 na 2500 kalorij zvišalo. Zraven vsega tega pa javljajo poročila, da je v Moskovski provinci žetev dobro izpadla.

Ljudsko štetje na Slovaškem.

Ljudsko štetje na Slovaškem v Podkarpatski Rusiji se je končalo koncem minulega meseca. Po dosedanjih poročilih ima Slovaška 2,933,475 prebivalcev in Podkarpatska Rusija 605,371.

Železniški materijal na Češkoslovaškem.

Iz nekega poročila češkoslovaškega železniškega ministra je razvidno, da ne trpi država nikakega pomanjkanja na železniškem materijalu. Češkoslovaška poseduje 3612 lokomotiv in 39,000 tovornih vozov — ravno toliko, kot jih potrebuje za svoj promet. Še l. 1919. je bilo število lokomotiv in vagonov za 31 proc. manjše kot bi moralo biti.

Prebivalstvo sveta.

Neki milanski učenjak je sestavil statistiko prebivalstva sveta, o kateri pa se ne more trditi, da je popolna. Po teh računih znaša prebivalstvo vsega sveta 1,521,000,000. Od tega odpade na Evropo 309 milijonov, na Azijo 824 milijonov, na Afriko 199 milijonov, Avstralijo 4 in na Ameriko 185 milijonov. Izgleda, da je statistik določil previsoko število prebivalstva Afriki in tudi prebivalstvo, določeno Ameriki, ne odgovarja resnici. Število smrtnih slučajev po vsem svetu znaša letno 35,693,340, ali 97,700 vsak dan. Dnevno pa se rodi 104,800 otrok. Človeštvo še ne bo izumrlo.

Samomori v New Yorku.

Zadnje leto je bilo v New Yorku 707 samomorov. Izmed samomorilcev je bilo 454 oženjenih.

Nemške izgube v zadnji svetovni vojni.

Skupne izgube Nemčije v zadnji svetovni vojni so znašale na mrtvih in ranjenih 6,888,982. Te izgube se razdele kakor sledi: 1,531,148 ubitih; 991,340 pogrešanih; 4,211,481 ranjenih, 155,013 jih je umrlo na raznih boleznih, ki so si jih nakopali v armadi.

Automobilske nezgode v čikaškem okraju.

Dvainpetdeset oseb je bilo ubitih v Chicagu in v bližnji okolici vsled avtomobilskih nesreč meseca junija. Sledeča statistika prikazuje naraščanje avtomobilskih nesreč za prve polovice leta 1920 in 1921. Vsaki mesec je bilo smrtno ponesečno vsled avtomobilskih nezgod kakor sledi:

| | 1921 | 1920 |
|-------------------|------|------|
| Januar | 41 | 23 |
| Februar | 39 | 18 |
| Marc | 42 | 31 |
| April | 49 | 44 |
| Maj | 54 | 41 |
| Junij | 52 | 60 |

Skupaj 277 217

Mnogo nesreč zarkivi nepaznost šoferjev in pa ljudje, ki nimajo še nobenihkušenj pri vožnji z avtomobili.

V Milwaukee ni Jugoslovčanov.

Pri zadnjem ljudskem štetju v Milwaukee, Wis., se je našlo 110,068 oseb, rojenih v inozemstvu. Izmed teh je 39,576 Nemcev, 23,060 Poljakov, 7,105 Rusov, 5,906 Avstrijcev in 4,803 Madžarov. Slovencev, Hrvatov in Srbov torej ni v Milwaukee. Ali pa so štetji kot Avstrijci in Madžari.

V Minneapolisu je 88,032 prebivalcev, rojenih v inozemstvu, izmed katerih je 26,515 Švedov, 16,389 Norvegičev, 6,445 Kanadčanov, 6,439 Nemcev in 6,222 Rusov. V St. Paulu so našli 51,595 inozemcev. V kolikor se tiče delitve po narodnostih, je zadnja statistika popolnoma nezanesljiva. Za Ruse se je v mnogih krajih štel vse, ki so prišli iz krajev, ki so preje spadali pod Rusijo in za Avstrijce zopet vse, ki so prišli iz dežel bivše Avstrije. Te nedostatke je pripisati nekoliko uradnikom, ki so izvrševali popisovanje pri ljudskem štetju, nekoliko pa tudi ljudem teh narodnosti, ker niso znali uradnikom pojasniti, kateri narodnosti pripadajo.

Pomanjkanje stanovanjskih hiš v Zedinjenih državah.

John Ilder, član United States Chamber of Commerce je na nekem predavanju v Milwaukee dejal, da primankuje v tej deželi 1,250,000 stanovanjskih hiš. Vsled tega se mora ameriško ljudstvo zadovoljevati z neudobnimi stanovanji, pa še ta so draga. Ilder je dejal, da so se vsled pomanjkanja stanovanj življenjske razmere revnejšega ameriškega ljudstva poslabšale. Mi verjamemo.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

Novih agitatorjev potrebujemo.

"Na zadnji seji socialističnega kluba št. 114, J. S. Z., v Detroitu, Mich., ki se je vršila dne 9. julija t. l., se je med drugim razpravljalo, kako razširiti naš tisk, iz diskuzije je bilo razvidno, da stari zastopniki potrebujejo pomoči pri agitacijskem delu za razširjanje Proletarca. Odločil sem se, da se tudi jaz priglasim za zastopnika in tako pomagam pri širjenju našega socialističnega glasila. . ."

Tako nam piše sodrug Math Urbas. — V vsaki naselbini, kjer obstoje socialistični klubi, bi morali imeti na svojih sejah podobne razprave. Vsi klubi bi morali skrbeti, da imajo dovolj aktivnih agitatorjev za širjenje socialističnega tiska. Mase našega delavstva se more doseči le z agitatorji. Nove naročnike Proletarca morejo pridobiti le sodrugi, ki agitirajo za svoj tisk. Pridobivati nove pristaše socializmu je naloga organiziranih socialistov. Najlože se to delo vrši s tem, da se pridobiva naročnike socialističnim glasilom. Za slovensko socialistično delavstvo je glasilo Proletarec.

Apeliramo na naročnike v naselbinah, kjer Proletarec še nima zastopnikov, da se za ta posel prikladi kateri naših somišljenikov. Pišite upravništvu po tozadavne listine in informacije. Poživite agitacijo za nabiranje naročnikov Proletarcu povsod, kjerkoli je to mogoče.

Naročajte knjige in brošure, ki jih ima v zalogi Proletarec. Oglasajte priredbe vaših društev tudi v Proletarcu.

Ker je agitacija za socialistični list najuspešnejša tam, ker imajo socialistične organizacije, naj se tam, kjer jih še ni, zbere gotovo število zavednih delavcev in ustanove socialistični klub. Vsa potrebna pojasnila vam da tajništvo Jugoslovanske socialistične zveze, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

Učite delavstvo spoznavati, da ga ne bo rešila iz mizerije brezposelnosti ne republikanska in ne demokratska stranka. Obe ste predstavnici obstoječega družabnega reda. Edina stranka, ki bo rešila proletarijat in se za ta cilj bori, je socialistična stranka. Postanite njeni člani s tem, da postanete član J. S. Z. Učite se spoznavati socializem, in v ta namen postanite naročnik in čitatelj Proletarca. Boj in izobrazba, to je naše geslo na bojnem pohodu iz kapitalizma v socializem. — *Upravništvo.*

Važnost socialističnega gibanja za delavstvo.

V zadnji izdaji smo priobčili apel socialistične stranke za zbiranje fonda \$20,000,00, ki ga stranka nujno rabi za svoje obligacije in za agitatorično delo. Kljub mizernim delavskim razmeram bi ne smela biti nobena težava zbrati to svoto v pomoč stranki, ki je delavska stranka. Naši sodrugi naj v kampanji za zbiranje omenjenega fonda pomagajo kolikor morejo. Glavna pomoč stranki pa je jačanje stranke. Pridobivajmo ji novih članov, širimo njeno časopisje in ustanavljamo nove organizacije.

Nihče ne bo vršil tega dela, če ga ne bomo vršili mi. Med Slovenci n. pr. imamo vse polno "delavskih" listov. Pazite, če bo kateri priobčil apel stranke za zbiranje gori omenjenega fonda. Pazite, če bodo apelirali na svoje čitatele, naj se organizirajo v socialistični stranki. Ako ne bodo, potem je vse njihovo "radikalno" pisanje navaden bluf za vado naročnikom.

Sodrugi, slovensko socialistično glasilo je le Proletarec. Zavedni slovenski delavci so organizirani v Jugoslovanski socialistični zvezi. Delajte za svoje glasilo Proletarca in za svojo organizacijo.

Iz socialističnega in delavskega sveta.

Panken socialistični kandidat za župana v New Yorku.

Socialistični sodnik Jacob Panken je bil nominiran za županskega kandidata socialistične stranke v New Yorku. James Oneal, gl. urednik socialističnega dnevnika

"New York Call" je dobil kandidaturo za predsednika aldermanskega sveta (board of aldermen.) Newyorški socialisti vodijo za prihodnje mestne volitve živahno kampanjo.

Novi upravitelj zvezine ječe v Atlantici, Ga., prepovedal obiske k Debsu.

Tajnik socialistične stranke Otto Brandstetter je skušal napraviti z novim upraviteljem zvezine ječe v Atlantici dogovor za sestanek zastopnika eksekutive socialistične stranke E. V. Debsom, kar pa je upravni ječar J. E. Dyché odklonil. Pod prejšnjim upravnim ječarjem F. G. Zerbstom ni bilo posestnih ovir za obiske k Debsu, razun kratko dobo, ko jih je prepovedal justični department v Washingtonu. Novi upravni ječar J. E. Dyché je odpisal tajniku stranke, da bo skrbel, da bo imel Debs vse liste prednosti, ki jih imajo drugi jetniki, da pa mu ne more dati večje ugodnosti, kot jih imajo drugi, ki so v zaporu ječe v Atlantici. Omenja, da je Debs eden najvzornejših jetnikov, ki ni še nobenkrat prelomil pravil atlantske ječe in upa, da bo ostal tak tudi v bodoče.

Tajništvo stranke se bo informiralo v Washingtonu, če so tam dali Dychéu nalog, naj prepereči obiske članov stranke k Debsu.

V Washingtonu se je pojavila govornica, da če se bi Debsa izpustilo sedaj, bi morda pozval na stavko železničarsko delavstvo, ki je zelo vzrujeno vsled znižanja plač. Debs je bil namreč svoječasno zelo aktiven med delavstvom v železniškem obratu in tam se je pričelo tudi njegovo politično delovanje. Gotovo je, da imajo krogi višje zgoraj strah pred Debsom, če se ga izpusti na svobodo. Zato hočejo sedaj celo prepereči obiske, ki so bili dosedaj dovoljeni.

Ameriško delavstvo mora nadaljevati z bojem, da se tega starega bojnika za delavske pravice izpusti iz zapore. Močna socialistična stranka bo najboljšo sredstvo v boju za osvoboditev političnih jetnikov. Delajmo za stranko in s tem bomo pripomogli, da pridejo naši pristaši, ki so v ječah radi svojih prepričanj, zopet na svobodo in bodo pomagali pri našem organizacijskem in izobraževalnem delu.

Mehiško delavstvo apelira na ameriško socialistično stranko.

Mehiška konfederacija železničarskih društev je obdržavala javen shod v mehiškem glavnem mestu, kjer so sprejeli protestno resolucijo in jo naslovili ameriški socialistični stranki in ostalemu svetovnemu delavstvu, v kateri obsojajo ameriško vladno, ker je poslala svoje vojne ladje pred luko Tampico in s tem kršila suverenost mehiške republike. Apelira na eksekutiva naše stranke, naj zavzame vse korake, da se nakane ameriških imperialističnih grabežev, ki stegujejo svoje roke po naravnih bogastvih mehiške republike, ne bodo uresničile.

Strankina eksekutiva je vzela brzojavko mehiškega delavstva takoj v pretres in je sklenila, da bo kakor doslej, tako tudi v bodoče delovala proti ameriškim oljnim kraljem in drugim kapitalistom, ki se hočejo polastiti vsega mehiškega bogastva in intrigirajo, da bi Zedinjene države zasedle Mehiko in jo napravile varnejšo za ameriške izkoriščevalce.

Peki v Chicagu nadaljujejo s stavko.

V trustjanskih pekarnah v Chicagu so peki še vedno na stavki. Večina manjših pekarij je pristala na zahteve unije pekov, medtem, ko se vse velike pekarnarstvo dvoravno upirajo. Importirale so skebe in puškarje, da bi z njih pomočjo zlomile pekovski uniji trdno voljo ustrajati v boju. Toda velike pekarnarstvo se bodo morale udati, kajti skebi ne znajo peči kruha, pa tudi večina čikaških restavracij in družin ne jemlje kruha iz pekarn, kjer delajo skebe. Amalgamated Clothing Workers, ki je ena najzavednejših ameriških unij, je sklenila z vsemi svojimi močmi pomagati stavkujočim pe-

kom. Tudi druge unije so, oziroma bodo priskočile na pomoč. Le solidarni nastopi delavstva v stavkah bodo prinašali zmage.

10,000 tiskarjev na stavki.

Izmed 60,000 unijskih tiskarjev jih je deset tisoč še vedno na stavki, ki je pričela 1. maja. V tem štrajku je prizadetih 250 mest po raznih krajih unije.

Tiskarji zahtevajo skrajšanje delovnih ur na 44 ur na teden s plačo za 48 ur. Mnoge tiskarne so pristale v to zahtevo z malim znižanjem plače, nekatere pa se bore za vzpostavitev odprte delavnice. Vsed zmanjšanja naročil se je tudi v tiskarnah zmanjkal obrat in mnogo tiskarjev je brez posla, nekateri pa delajo le par dni v tednu.

International Typographical union podpira stavkarje, kolikor ji dopuščajo sredstva, ki pa niso majhna. Unija upa, da bo v stanu dobiti stavko tudi v tistih tiskarnah, ki se unijskim pogojem trdovratno upirajo.

Kovinarji za prenehanje izdelovanja municije.

Na konferenci Mednarodne federacije kovinskih delavcev, ki se bo pričela dne 8. avgusta, pride na dnevni red tudi predlog, da kovinarji preprečijo izdelovanje municije in s tem onemogočijo vojne. To točko agende predlega organizacija International Association of Machinist of the United States and Canada.

Angleška Labour Party za osvoboditev Debsa.

Zadnja konvencija angleške delavske stranke, ki je čena najmočnejših strank v Angliji, je poslala pozdrav E. V. Debsu in poziv ameriškemu predsedniku Hardingu, naj ga izpusti iz ječe. Poslala je pozdrav tudi Tom Mooneyju in na kalifornijske oblasti apelira, naj ga izpuste iz zapora.

Onire socialistični volilni kampanji v Buffalo.

Kandidatje socialistične stranke v Buffalo, N. Y., niso smeli prirejati govorov na ulicah, ne da bi prejeli dobili za vsak tak posamezen shod dovoljenje od mestnih oblasti. Sedaj je socialistični kandidat za župana, s. Frank Ehrenfried dobil neomejeno dovoljenje za prirejanje pouličnih shodov, ki se jih lahko obdržuje povsod razun na Main Street. Župan je dovolil, da se govori lahko obdržujejo v angleškem, italijanskem, poljskem in židovskem jeziku. Dovoljeno je nadalje imeti shode pred vhodi v tovarne ob opoldanski uri.

Nemški radikalni dvenik v New Yorku ni dobil nazaj pravice drugega poštne razreda.

Dnevniku "New York Volkszeitung" je poštna uprava zavrgla apel za povrnitev privilegija drugega poštne razreda. Odvzet mu je bil tekom vojne na podlagi espionažnega zakona. Poštna uprava naznanja, da je "Volkszeitung" kršila več poštних zakonov in s tem prenehala biti časopis. Izhaja že trinštirideseto leto.

Ali ste se že kedaj skušali poučiti kaj je in kaj hoče socializem? Če še ne, tedaj si naročite slovensko socialistično glasilo Proletarec.

Ako ste reden čitatelj tega lista, in se vam dopade, ali ste mu že skušali pridobiti kakega novega naročnika?

Vi veste, da le tisti delavci, ki so se že iztrgali sponam ignorance, nekaj štejejo v delavskih bojih. Vršite med nezavedno maso izobraževalno delo za socializem. V tej nalogi vam pomaga Proletarec. Kjerkoli morete, mu pridobivajte novih naročnikov, novih pristavej in novih bojovníkov za socializem, Sodrug agitator, to je tvoja naloga.

Če se ozrete okoli sebe, vsepovsod sami delavski prijatelji. Prično se na Wall Streetu, najdete jih od Hardinga doli v Washingtonu, vsi časopisi v Zedinjenih državah so na strani delavstva, zares prav vsi. Kdor ne verjame, naj čita govore kongresnikov, senatorjev in predsednika, naj zasleduje članke v časopisju itd.

Zakrajšek lastuje delavski list. Sakser ima delavski list. Konda ima delavski list. Noben teh listov pa ne piše za socialistično organizacijo in noben teh listov v kritičnih časih ne stoji na strani delavstva, ampak so pri zadnjih predsedniških volitvah agitirali za kapitalistično republikansko stranko. Ker pa je med delavstvom še silno veliko ignorance, podpirajo liste, ki se hlinijo za delavske, v resnici pa streme le za profitom, ki gre v žepe privatnikov. Naloga tistega delavstva, ki je že spoznalo igro "delavskih prijateljev", pa je, da širi med ljudstvo socialistične liste, ki jih lastujejo socialistične organizacije in so torej res delavski listi.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, se vrši 13. avgusta (drugo soboto v mesecu), v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Prostomiseleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

POROČILO O RAZPEČANIH ZNAMKAH J. S. Z.

V MESECU JUNIJU 1921.

| Država | Mesto | Redne znamke | Dualne znamke | Prejemki | Gl. stanu Soc. stranke | Državnim in okrajnim organizacijam |
|--------|------------------------|--------------|---------------|----------|------------------------|------------------------------------|
| Ark. | Pt. Smith | 19 | 12 | \$9.90 | \$3.10 | \$3.87 |
| Ill. | Nokomis | 47 | 9 | 17.25 | — | — |
| " | E. Moline | 14 | 4 | 5.60 | — | — |
| " | Farmington | 21 | 4 | 7.70 | — | — |
| " | Springfield | 7 | 8 | 4.90 | — | — |
| " | Chicago N. 20 | 34 | 20 | 10.20 | — | — |
| " | Chicago N. 224 | 7 | 3 | 3.15 | — | — |
| " | La Salle | 16 | — | 4.80 | — | — |
| " | Chicago N. 1 | 33 | — | 9.90 | 20.70 | 25.87 |
| Iowa | Madrid | 6 | — | 1.80 | .60 | .75 |
| Ohio | Girard | 15 | — | 4.50 | — | — |
| " | Collinwood | 33 | — | 9.90 | — | — |
| " | Cleveland | 60 | — | 18.00 | — | — |
| " | Glencoe | 11 | 1 | 3.85 | 12.00 | 15.00 |
| Mich. | Detroit N. 210 | 15 | 80 | 4.50 | 1.50 | 1.87 |
| Pa. | Slovan | 8 | — | 2.40 | — | — |
| " | Luzerne | 5 | — | 1.50 | — | — |
| " | Bon-Air | 24 | — | 7.20 | — | — |
| " | Herminie | 25 | 4 | 8.90 | — | — |
| " | Aliquippa | 20 | 10 | 11.00 | — | — |
| " | Hostetter | 10 | — | 3.00 | — | — |
| " | Avella | 25 | 10 | 11.00 | — | — |
| " | Meadowlands | 10 | — | 3.00 | — | — |
| " | Greensburg | 8 | — | 2.40 | — | — |
| " | Lawrence | 52 | 4 | 17.00 | — | — |
| " | Cuddy | 11 | — | 3.30 | — | — |
| " | W. Newton | 25 | 3 | 8.55 | — | — |
| " | Sygan | 33 | — | 9.90 | — | — |
| " | Forest City | 10 | 4 | 4.40 | 30.10 | 37.62 |
| Utah | Murray | 12 | 13 | 8.15 | 2.50 | 3.12 |
| " | John Petrich, at Large | 7 | — | 2.10 | .70 | — |
| " | Frank Knafels at Large | 14 | — | 4.20 | 1.40 | — |
| Totals | | 637 | 89 | \$224.25 | \$72.60 | \$88.10 |

Rednih znamk razpečanih..... 637
 Dualnih znamk razpečanih 89 parov..... 178
 Skupaj članov v juniju..... 815
 Konvenčnih znamk razpečanih..... 67

Sodrug! Naša Jugoslovanska socialistična zveza raste. Iz mesečnega poročila, ki je poslan na državne organizacije, je razvidno, da je plačalo za mesec junij 815 članov. Še par klubov, pa bo štela Zveza 1000 članov. Z naraščanjem članstva, bo rasel tudi naš vpliv ne le pri Socialistični stranki, temveč — kar je glavno — v vsi jugoslovanski javnosti v Ameriki. Hvala vam sodrug, kar ste izvršili do sedaj v razmerah, ki so zahtevalo od ljudi vse najboljše, kar je bilo v njih — to je neomahljivosti, trdnih značajev in tiste vzvišene nesebičnosti, ki je najdemo v drugih organizacijah tako malo. Še enkrat hvala, sodrug, s starim in dobro znanim priporočilom: Naprej, naprej v življenje in v boj, ki naj prinese nam in našim potomcem industrialno demokracijo in svobodo! — ajništvo J. S. Z.

UTRINKI.

Vse na svetu se da izkoristiti za profit, celo izgubo. V zadnjih par letih je pričelo dobivati v Združenih državah nekoliko več tal tudi zadržano gibanje. Kadar ima kakva stvar med ljudstvom simpatije, se vedno najdejo ljudje, ki jih znajo izrabiti v svoj prid.

Harrison Parker je ustanovil Co-operative Society of America. Deleže je prodal 66,000 ljudem, za svoto \$8,000,000. Potem je pričel prodajati še certifikate, katerih je dal na trg za devet milijonov dolarjev.

V letu 1920 je kandidiral za guvernerja in sedaj so ga delničarji, ki so vložili proti njemu tožbo vsled slabega gospodarstva in neizplačanih obveznosti, obdolžili, da je v svoji kampanji z napačnimi pretvezami dvigal korporacijski denar za svoje kampanjske namene.

Co-operative Society of America je imela v Chicagu 190 trgovin, ki so delale povprečno \$20,000 izgube na mesec. Dividende pa je Parker vseeno izplačeval; sredstva je jemal iz novoprodanih delnic in certifikatov. V javnosti pa je oglašal, da te kooperativne trgovine delajo dobiček. S takimi pretvezami so priporočali v nakup delnice tudi njegovi agentje, ki so jih prodajali večinoma delavcem in jih tako oškodovali za milijone. Nekateri izmed teh so vložili proti njim tožbo in ta kooperativa po imenu je prišla v konkurz, delavec pa ob denar. Parkerju se ne bo nič žalega zgodilo, pri ljudstvu, katero je kupilo od njega deleže, pa je diskreditiral kooperativno gibanje. Listi bi morali delavstvo svariti, da ni vse kooperativno, kar se ljudem predstavlja za tako. Pravo zadržano gibanje prihaja od delavstva samega in ga upravlja delavstvo, ne pa kak prefrigan posameznik.

General Makno, ki vodi boj proti sovjetski Rusiji v Ukrajini, je bil temeljito poražen. Podpirala ga je Poljska po nalogu iz Francije. Čičerin, komisar zunanjih zadev, je že opozoril Poljsko na točko v mirovni pogodbi med Rusijo in Poljsko, s katero Poljska obljublja, da se ne bo vmešavala v notranje ruske zadeve in da ne bo podpirala ruskih kontrarevolucionarjev. Svojo obljubo pa je prelomila, kajti kapitalistične vlade ne morejo strpeti, da ne bi od časa do časa poskušale vreči sovjetski režim s pomočjo raznih carističnih generalov in drugih kontrarevolucionarjev.

Slov. delavska

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.



podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Združena s Slovensko Narodno Podporno Jednoto.

CHICAGO, ILL.

GLAVNI URADNIKI:

- Predsednik:** IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.
Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
1. Pom. taj.: FRANK PAVLOČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, R. F. D. 7, Box 4, Johnstown, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 5602 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, Ohio.

NADZORNI ODBOR:

- Predsednik nadzor. odbora:** IGNATZ PODVAZNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.
1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleveland, Ohio.
2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

- Predsednik porot. odbora:** MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

- Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.**
Glavni urad: 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROSVETA.

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Členjena društva, oziroma njih uradniki, so aludno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potem Poštnih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, in tako naslovljene pošiljajo s mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnjem popravi.

Naznanilo.

CONEMAUGH, PA. — Članstvu dr. Boritelj. št. 1, SDPZ, naznanjam sklep redne seje z dne 3. julija t. l. zaradi nerednega udeleževanja društvenih sej. Sklep se glasi, da se bo z vsakim članom ki bo zanemarjal udeleževanje sej, postopalo na podlagi pravil, stran 63, točka 4. Nadalje se opozarjajo tisti člani, ki so bolniški obiskovalci, da vestno izvršujejo svojo nalogo, kakor jim določajo pravila stran 62, točka 8. Kdor ne bo izpolnjeval svojih dolžnosti pri obiskovanju in nadzoru bolnikov, se bo postopado z njim po pravilih SDPZ. — Torej vpošteвайте sklep društvene seje, da ne bo pozneje nepotrebnega izgovaranja in opravičevanja radi zgoraj omenjenih točk, kakor se je zgodil slučaj na prej omenjeni seji.

Z bratskim pozdravom.

Blas Brezovšek, tajnik.

Kruh, potreba življenja.

Po noči in po dnevu se mučijo peki — za vsakdanji kruh. Težko je njihovo delo, težje kot si marsikdo predstavlja. Tisočeri peki so si nakopali neozdravljive bolezni pri svojem poslu, zato, da so lastniki pekarij bogateli, zato, da so ljudje imeli svoj kruh. Z organizacijo so si peki zadnja leta nekoliko ublažili svoje delovne in življenske razmere. Trustjani pa jih žele potisniti zopet nazaj.

V Chicagi stavkajo peki. Deset trustjanskih pekarij je v boju proti pekovski delavstvu. Importirale so stavkokaze in puškarje, ki napadajo štrajkarje, izmed katerih je bil do sedaj eden ubit, štirje so od puškarjev smrtno nevarno oklani.

Veliki kapital, ki lastuje spodaj označene pekarnice v Chicagu, se je zaklel, da bo uničil pekovsko strokovno organizacijo in vspostavil v svoje obrate odprto delavnico. Ljudje, katerim brezdolje prinaša stotisoče dolarjev dobička, hočejo potisniti svoje delavstvo v suženjske delovne razmere in jih prikrajšati na vsakdanjem kruhu.

V tem boju potrebujejo peki pomoč vsega delavstva. Vsakdo lahko pomaga s tem, da kupuje le kruh, ki ima



Mnoge manjše pekarije obratujejo z unijskimi peki in imajo pogodbo z unijo. Patronizirajte pri nakupovanju peciva le take firme, ki niso v boju proti uniji. Na njihovih pecivih je znamka pekovske unije.

Vplivajte na trgovce, na restavracije in na vaše stanovske tovariše, da ne kupujejo kruha od pekov-

skih tvrdk, ki obratujejo s skebi in puškarji, ki koljejo naše in vaše tovariše. Ako daste štrajkujočim pekomo to pomoč, katera vas ne stane nič, bo stavka kmalo dobljena. In toliko lahko storite. **TOLIKO MORATE STORITI.**

Pekovske firme, ki nimajo znamke pekovske unije na svojih pecivih, so sledeče:

WARD BAKING COMPANY
SCHULZE BAKING COMPANY
LIVINGSTON BAKING COMPANY
H. PIPER COMPANY
HESSLER & JUNGE
GRANT BAKING COMPANY
GRENNAN CAKE CORPORATION
ATLANTIC & PACIFIC TEA COMPANY
VIENNA MODEL BAKERY
CARL SULZER
SEIPP BAKING COMPANY AND
BURNY BROTHERS.

Kupujte kruh, ki ga pečejo unijski delavci. S tem protektirate svoje zdravje in pomagata svojim delavskim tovarišem v njihovem pravičnem boju.

Med skebi ni sposobnih pekov. Njim ni za vaše zdravje, njim ni za interese publike. Prodani ljudje, kakor so profesionalni skebje in puškarji, poznajo le sebe. Za javnost jim ni. Poštene delavce streljajo in pretepajo.

Zato storite, kolikor morete, da nam pomagata v našem pravičnem boju za naš in za vaš kruh.

Strajkujoče pekovsko delavstvo v Chicagu.

Socialistična organizacija je trdnjava delavstva v posameznih krajih. Ona je vir življenja v delavskem gibanju mesta ali okraja. Brez socialistične organizacije ne bi imeli delavskega gibanja. Če v vaši naselbini še ni socialističnega kluba, ga ustanovite.

Šest tehtnih razlogov, zakaj bi morali kupovati

PRI

ALBERT LURIE & CO.,

1810-1820 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

1. Naša je največja department trgovina v Zedinjenih državah. Velika izbira vsakovrstnega blaga.
2. Mi dostavljamo blago na dom v vse kraje v Chicagu in predmestjih.
3. Z nakupi dajemo A. Lurie Co. nakupovadne znamke (trading Stamps), ki pomenijo nadaljne prihranke za odjemalce.
4. Pri nakupovanju v naši trgovini se lahko poslužujete svojega jezika.
5. Ogllašujemo dnevno v velikih čeških in drugih listih. S čitanjem teh listov čitate tudi naše oglase, v katerih so oznanjene posebne ponudbe za vsaki dan.
6. Primerjajoč naše oglase z oglasi department-trgovin v glavnem delu mesta boste lahko iznašli, da dobite v naši trgovini potrebščine ceneje kakor pa v trgovinah v doljnem delu mesta.

Način, kako vse pravilno izvršiti.

Ves izobražen svet bo letos, meseca septembra obhajal spomin na slavnega pesnika Dante Alighieri, ki je umrl pred 600 leti. Danteju se pripisuje prvenstvo izmed šestereh pesnikov svetovne dobe ker je zložil nesmrtno in krasno pesem "Divina Commedia." Za dovršitev te literarno najlepše pesmi je Dante porabil več let; to je edini način, kako se zamore kaka stvar pravilno izvršiti. To delo, ki še danes živi v zgodovini je bilo s pomislekom in skrbjo započeto, tako tudi na isti način dovršeno; nasprotno se pa nepremišljeno započeto delo kmalu pozabi. Trinerjevo grenko vino tudi lahko primerjamo delu, ki živi in bo živel; to pa zaradi tega, ker je doseglo sedanjo popolnost kot najboljšo zdravilo zoper zabasanost, slab tek, glavobol in druge želodčne bolezni. "Če je isto že dobro, naredimo stvar, da bo še boljša", je bila več let prislovica Trinerjevih laboratorijev. Vsak lekarnar, ali prodajalec zdravil ima Trinerjevo grenko vino v zalogi. Zahtevajte pa vedno pravega Trinerja! (Advertis.)

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec:

| | |
|--|------|
| Leposlovne knjige, romani, povesti in črtice. | |
| Niša leta, (Milan Pugalj) | 1.00 |
| Krpanova kobila. (Jos. O. Oblak)..... | .65 |
| Gadje gnezdo, (Vladimir Levstik) vezana v platno.. | 1.00 |
| Kmečke povesti. (Florijan Golar)..... | .75 |
| Zajedalci. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno .. | 1.75 |
| Anfisa. (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih... | .60 |
| Jurkica Agičeva, (Ks. Sandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno..... | 1.30 |
| Jug. (P. Chochołoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno..... | 1.60 |
| Vitez iz Rdeče hiše. (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno .. | 1.50 |

| | |
|---|------|
| Udovica, (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno..... | 1.30 |
| Don Correa, (G. Keller), roman | .80 |
| Znanstvene razprave, politični in gospodarsko socialni spis, učne in druge knjige in brošure. | |
| Za staro pravdo. (Fran Erjavec)..... | .60 |
| Naš jezik. (Dr. Joža Glonar), znanstvena razprava o slovenskem jeziku | .50 |
| Slovenski pravopis. (Dr. A. Breznik)..... | .50 |
| Zakon biogeneze. (J. Howard Moore, prevel I. M.).. | 1.50 |
| Svetovna vojna in odgovornost socializma. (Etbin Kristan) .. | .80 |
| V novo doželo. (Etbin Kristan)..... | .30 |
| V dobi klerikalizma. (Liberatus)..... | .20 |
| Katoliška cerkev in socializem | .30 |
| Kdo uničuje proizvodnjo v malem | .30 |
| Social. knjižnica. (Dva snopiča) in "Naša bogstva" .. | .10 |
| Zadrúžna prodajalna ali konsum | .10 |
| O konsumnih društvih | .15 |

Razno.

| | |
|---|------|
| Najnovejše informacije o dobavi državljanstva Zedinjenih držav | .30 |
| Spoved papeža Aleksandra VI. | .20 |
| Ameriški družinski koledar, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920, 65c; letnik 1921 mehko vezan 75c; vezan v platno | 1.00 |
| "Proletarec", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920 .. | 7.00 |

Angleške knjige.

| | |
|---|------|
| 100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota | 1.20 |
| The Brass Check. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, broširana 60c; vezana v platno..... | 1.20 |
| The Profits of Religion. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese .. | 1.20 |
| "Debs, His Authorized Life and Letters". (David Karsner), vezano v platno | 1.20 |
| King Coal. (Upton Sinclair). Povest iz zadnjega štrepka coloradskih premogarjev, vezana v platno.... | 1.20 |

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

Chicago, Ill.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street



Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Ne odložite "Proletarca" preje, dokler ga temeljito ne prečitata. Ne izgovarajte se, da list ni zanimiv. Seveda, učenje je utrudljivo. Toda, če hočete pridobiti nekoliko globokejšo znanje o socializmu, tedaj morate čitati razprave in članke, kot jih prinaša "Proletarec" Čitanje šund romanov ni utrudljivo; toda tudi izobrazbe ne boste našli v njih.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

SLOVENC
pristopajte k
SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$5, pol leta pa \$2.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(1c) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Imed vseh vzrokov narodnega sovražstva je nevednost največji.
-H. Th. Buckle.

“ČAS”

Je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$3.00 na leto, za pol leta \$1.50. Naroča se pri “Čas”, 1037 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

“THE MILWAUKEE LEADER”

Največji Ameriški socialistični dnevalnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 Blue Island Avenue
CHICAGO, ILL.

MI tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

“PROLETAREC” se tiska v naši tiskarni.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave.,

Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljončke, itd.
Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.
Najboljše blago. Najnižje cene.

Naročajte “PROLETARCA”

vašim sorodnikom in
znancem v Jugoslaviji
in Julijski Benečiji

Naročnina za pol leta je \$2.00;
za celo leto \$3.50.

“Proletarec” je največja in najboljša jugoslovanska socialistična revija. Prinaša članke, razprave, črtice, propagatorično, leposlovno in drugo gradivo. Vsak slovenski delavec v tej deželi bi moral biti naročnik tega lista. Naslov:

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Prečitajte naš cenik knjig, ki je priobčen na drugem mestu v tej izdaji.

ANTON KARA

1161 W. 18th St.

CHICAGO, ILL.

Trgovina s čevlji

V zalogi potrebščine za
čevljarje.

CENE NIZKE

POSTREŽBA TOČNA

Slavnemu občinstvu se
priporočam v
naklonjenost



ANTON KARA

JOSEPH C. WILIMOVSKY Urar, Zlatar, Optik
Solidno blago po zmernih cenah
1840 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL. Tel. Canal 60
Najstarejša žlatarska trgovina
na Blue Island Ave.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Beseda ženskam.

Nikar ne tehtajte svojega zdravja
z zanemarjenjem tistih nerednosti
in oslabeledosti, ki povzročajo toliko
trpljenja. Dobite od svojega le-
karja

Severa's Regulator

(Severjev Regulator). Ta regula-
tor je blažilno delujoča tonika in
zdravilo. Priporočljiv je za popra-
vo tistih posebnih oslabeledosti in ne-
redov. ki so jim podvržene ženske.
Cena \$1.25.

Na prodaj po vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

CARL STROVER LAWYER and COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

ZAKAJ TRPEDI?

Revmatične, nevralgične in bolečine v
mišicah so hitro odpravljene s primerno
uporabo

ANCHOR PAIN-EXPELLERJA ANCHOR

Tvorniška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Glejte, da dobite pristinega—slavnega že
več kot 50 let.

Zahtevajte SIDRO tvorniško znamko.

MODERNA KNJIGOVESNICA.

1919 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.

Okusno, hitro in trpežno dela za
privatnike in društva. Sprejemamo
naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene
in poštna postrežba.

H. L. BATEK in RUD. ŠEJNA,
Lastnika.

Telefon Canal 4340

Jugoslovanska trgo- vina s cveticami



V trgovini vedno
sveže cvetlice za
plese, svatbe, po-
grebe itd.

Imamo zaprte
in odprte avto-
mobile za krste,
poroke, pogrebe
in za vse druge
potrebe.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Med Throop in Blue Island Ave.

*Slovenecem priporočamo
v posecanje*

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.
R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :
: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

Občinstvu pripo-
ročamo v naklon-
jenost krojaško
delavnico



Božidar Knafl

1313 West 19th Street

Chicago, Ill.

Tel.: Canal 696.

Cene zmerne delo trpežno in lično.

Popravljamo, čistimo in likamo

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v
stari kraj;

kadar želite poslati svojim sta-
rokrajskim sorodnikom, prijate-
ljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel
s starim krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK
70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN,
N. Carolina.